

Asia: VN/11354/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 16 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

JOHDANTO

Tilastokeskus kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annetun lain 16 §:n muuttamisesta, jolla ehdotetaan muutettavaksi lakia siten, että varhaiskasvatuksen enimmäismaksun ja pienimmän perittävän maksun tarkistamisessa käytettyä indeksiä vaihdettaisiin.

ESITYKSEN TAVOITE

Esityksen tavoitteena on antaa Tilastokeskukselle mahdollisuus lakata tuottamasta kuntataloutta koskevaa opetustoimen hintaindeksiä, jota tuotetaan osana julkisten menojen hintaindeksiä. Ehdotuksen mukaan jatkossa varhaiskasvatuksen enimmäismaksun ja pienimmän perittävän maksun tarkistamisessa käytettäisiin kuntien peruspalvelujen hintaindeksiä eikä enää kuntatalouden opetustoimen hintaindeksiä.

JULKISTEN MENOJEN HINTAINDEKSIEN NYKYTILANNE

Tilastokeskus on päättänyt lakkauttaa osana valtionhallinnon toimintamenosäästöjä julkisten menojen hintaindeksin tuottamisen siltä osin kuin indeksin tuottaminen ei ole lakisääteistä. Jäljelle ovat julkisten menojen hintaindeksi -kokonaisuudesta jäämässä kuntataloutta koskevat opetustoimen hintaindeksi sekä kuntien peruspalveluiden hintaindeksi.

KUNTIEN PERUSPALVELUJEN JA OPETUSTOIMEN HINTAINDEKSIEN VASTAAVUUDESTA

Nykyisin kuntien peruspalvelujen hintaindeksi vastaa läheisesti kuntatalouden opetustoimen hintaindeksiä. Kuntien peruspalvelujen hintaindeksiin kuuluu opetus- ja kulttuuritoimi, joista opetustoimen osuus on liki 90 prosenttia. Kuitenkin, ja kuten esityksessä kuvataan, indekseissä on sellainen ero, etteivät poistot, investoinnit ja rahoitusmenot kuulu kuntien peruspalvelujen hintaindeksiin. Näiden kustannustekijöiden osuus on nykyisellään kuitenkin vain noin kaksi prosenttia opetustoimen indeksissä. Indeksit ovat siis sisällöltään hyvin samankaltaisia.

Näin ollen, ja kuten esityksen Kuviosta 1 nähdään, tuloksissa ei ole isoja eroja indeksien välillä vuosina 2023 ja 2024. Ennen vuotta 2023 kuntien peruspalvelujen hintaindeksiin sisältyi myös sosiaali- ja terveystoimi, jonka osuus indeksissä oli yli 60 prosenttia.

Kuntatalouden opetustoimen hintaindeksi ja kuntien peruspalvelujen hintaindeksi ovat sisällöltään hyvin lähellä toisiaan ja niiden kuvaama kustannustekijöiden hintakehitys hyvin samankaltaista, joten Tilastokeskus ei arvioi indeksin vaihtamisesta aiheutuvan suuria vaikutuksia varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen indeksitarkistuksiin.

HUOMIOITA KAPPALEESEEN ”4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset”

Kappaleessa 4 on lisäksi esitetty Tilastokeskukselle muutoksesta tulevia työmääräsäästöjä. Esitettyjen säästövaikutusten lisäksi Tilastokeskus toteaa seuraavaa:

Mikäli Tilastokeskukselta poistuu lakisääteinen velvollisuus laatia kuntatalouden opetustoimen hintaindeksiä, jää jäljelle vain kuntien peruspalvelujen hintaindeksi. Tämä indeksi on mahdollista laatia melko yksinkertaisesti. Tällöin Tilastokeskus voisi merkittävästi yksinkertaistaa nykyistä julkisten menojen hintaindeksin tuotantojärjestelmää. Ylläpito ja uudistaminen olisi jatkossa huomattavasti kevyempää, eikä se vaatisi yhtä paljon IT-resursseja kuin nykyinen järjestelmä.

Kappaleessa 4 esitetty tekninen tarkistus, jossa rahamäärien tarkistamiseen käytettävien indeksien perusvuodet muutetaan ansiotasoindeksin ja kuntien peruspalvelujen hintaindeksin osalta niiden vanhimmiksi laadittaviksi perusvuosiksi (eli 1964=100 ja 2000=100), on Tilastokeskuksen näkökulmasta perusteltu esityksessä mainituin syin. Tilastokeskus pyrkii säilyttämään indeksisarjan katkeamattomana vanhimman perusvuoden osalta ja julkaisemaan lisäksi muutamia uusimpia perusvuosia. Lakiin kirjattu tietty perusvuosi, kuten 2010=100, sitoo Tilastokeskusta ja vaikeuttaa tämän periaatteen noudattamista ajan myötä.

VOIMAANTULON AJANKOHTA

Lakimuutoksen esitetään astuvan voimaan 1.1.2026 alkaen. Syksyllä 2025 tehtävä varhaiskasvatuksen asiakasmaksujen tarkistaminen tehdään vielä käyttäen kuntatalouden opetustoimen hintaindeksiä. Tilastokeskuksen näkemyksen mukaan tämä on perusteltua.

PÄÄTELMÄ

Tilastokeskuksen mukaan esitetty muutos on perusteltu ja kannatettava. Lakimuutoksen myötä Tilastokeskukselta poistuisi lakisääteinen velvoite laatia kuntatalouden opetustoimen hintaindeksiä. Kuntatalouden opetustoimen hintaindeksi ja kuntien peruspalvelujen hintaindeksi ovat sisällöltään

lähellä toisiaan, ja siten niiden kuvaama kustannustekijöiden hintakehitys on ollut vuodesta 2023 alkaen, ja arvioidaan olevan, hyvin samankaltaista. Tilastokeskus ei arvioi indeksin vaihtamisesta aiheutuvan oleellisia vaikutuksia varhaiskasvatuksen asiakasmaksuihin. Lisäksi muutos mahdollistaisi Tilastokeskukselle kyseisten indeksien tuotantojärjestelmän merkittävän yksinkertaistamisen ja kevyemmän ylläpidon. Muut mahdolliset opetustoimen hintaindeksin käyttäjät voidaan ohjata käyttämään kuntien peruspalvelujen hintaindeksiä, koska indeksit vastaavat pitkälti toisiaan vaiikkeivat täysin identtiset olekaan.

Mari Ylä-Jarkko

Ylijohtaja

Toni Udd

Ryhmäpäällikkö

Udd Toni
Tilastokeskus